

Nagehan UÇAN EKE (2021) *SUYUN HAFIZASI / POSTMODERN ANLATI VE GELENEK (MURATHAN MUNGAN'IN HAMAMNAME'SİNDE GELENEĞİN YANSIMALARI)*. İstanbul: Kesit Yayınları, 280 sf., ISBN: 978 - 625 - 7698 - 38- 2.

Prof. Dr. S. Dilek YALÇIN-ÇELİK*

Doç. Dr. Nagehan Uçan Eke, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Esti Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesidir. Yazmış olduğu *Suyun Hafızası / Postmodern Anlatı ve Gelenek (Murathan Mungan'ın Hamamname'sinde Geleneg'in Yasımları)* isimli kitap, 2021 yılında basılmıştır. Yazar burada, postmodern bir edebiyat metnini ele almış, klâsik edebiyat üzerindeki birikimini modern bir yaklaşımla harmanlayarak yeni bir araştırma ortaya koymuştur. Bu bağlamda ortaya çıkan çalışma, dikkate değer bir bütünlük taşımaktadır. Özgündür, alana yeni bir bakış açısı getirmiştir. İddialı bir metindir.

Suyun Hafızası / Postmodern Anlatı ve Gelenek (Murathan Mungan'ın Hamamname'sinde Geleneg'in Yasımları), “Ön Söz”, “Giriş”, “Sonuç”, “Kaynaklar” ve “Dizin” dışında sekiz alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar: “Postmodernizm ve Gelenekten Yararlanma”, “Suyun Hafızası, Hafızanın Sesi”, “Zamandan Münezzehe”, “Mekândan Mülhem”, “İnsandan Müphem”, “Suyun Kıyısında Hayat”, “Esamisi Gaip Olan” ve “Tasvir-i Lisan”. Kitapta metnin yanı sıra görsel malzemeye (fotoğraflar, çizimler, gravürler..) de yer verilmiştir.

Kitapta, Murathan Mungan'ın *Hamamname* isimli çalışması merkeze alınmıştır. Murathan Mungan eserinde Osmanlı'daki su ve hamam kültürünü temel almış, bu geleneği modern bir bakış açısıyla harmanlayarak yeni bir çalışma ortaya çıkartmıştır. Murathan Mungan'ın *Hamamname*'sinin kurgusal yapısı postmodern nitelikler taşımaktadır. İçerik özelliklerine bakılacak olunursa metin hem geleneksel edebiyatımızdan birçok unsuru hem de çağdaş yaklaşımları kapsayacak bir konu bütünlüğüne sahiptir. Osmanlı'da su etrafında gelişen kültür, çeşmeler ve hamamlar, su sarnıçları, diğer su mekanları, Osmanlı toplumsal yaşamı, meslekler, toplumsal cinsiyet konuları, kadınlık ve erkeklik bilinci, eşcinsel söylem, bireysel tarih çalışmaları, yeraltı dünyası, cinler, periler, mantık dışı gerçeklikler, masallar, fantastik öğeler, Osmanlı sanatı, özellikle yazı, hat ve nakkaşlık, gelenek ve sanat, mitoloji, dini kıssalar, şiir ve yazı arasındaki ilişki gibi birçok alt başlık metnin dokusuna sinmiş durumdadır.

Giriş, postmodernizm ve gelenekten yararlanma biçimleri üzerine yapılmış kuramsal bir çalışma olarak düşünülmüş ve bölüme şöyle bir alt başlık eklenmiştir: “Postmodernizm ve Gelenekten Yararlanma”. Sonrasında yazar bu bölümde geleneksel yazı (bir divan edebiyatı metni) ile postmodern kurgunun (postmodern anlatı) sentezinin nasıl kurulabileceğini tartışmaya açmıştır. Murathan Mungan anlatısının dokusunu divan edebiyatı türlerinden mesnevi özellikle de hamamnameler açısından kurmuş, bu türlere ilave olarak divan şiiri geleneği, şairleri ve şiirlerinden de yararlanmıştır. Dr. Nagehan Uçan Eke, divan şiirindeki bu göndermeleri dikkatle kayda almış, gelenek ile bağımlı kurmuş ve sonrasında da Murathan Mungan'ın anlatısını bu bölümde genel olarak tanımıştır.

“Suyun Hafızası, Hafızanın Sesi” başlıklı bölümde, su kültü çok yönlü bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Sadece İslamiyet'te değil, bütün tek Tanrılı dinlerde, kadim Türk kültüründe, Sümer, Çin, Hint, Mısır gibi eski kültürlerde ve mitolojide su önemli bir değerdir ve zaman içerisinde edebiyat, felsefe,

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Sözlük Bilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Öğretim Üyesi, sdilek@hacettepe.edu.tr.

mitoloji ve sanatta bir metafor haline gelmiştir. Murathan Mungan eserinde bu metaforu, “Su Cini” şeklinde kurgulayarak bir bellek ve hafıza mekan olarak kullanmıştır.

“Zamandan Münezzehtir” alt başlığı altında Murathan Mungan metninin tarihi dokusu hakkında bilgi verilmektedir. Eserin yazılış süreci uzun sürmüştür. Mungan bu çalışmayı ortaya koyabilmek için yıllar süren bir ön hazırlık yapmış, malzeme toplamış, kendi zihninde bir olgunlaşma süreci yaşamıştır. Anlatıda, Osmanlı’nın özellikle son üç yüz yılı su kültürü ile bağlantılı olarak ele alınmış, ancak bu tarihi gerçekler kronolojik bir sıra içerisinde verilmediği gibi, resmi tarih anlayışına da bağlı kalınmamıştır. Resmi tarih içerisindeki boşluklar, bilinmezlikler yazar tarafından kurgulanarak yeni bir anlatı evreni oluşturulmuştur.

Dr. Nagehan Uçan Eke tarafından “Mekândan Mülhem” başlığı altında, mekan ve anlatı arasında kuramsal bir bilgi verildiği gibi metnin mekan algısının su üzerine temellenmesi konusu da tartışmaya açılmıştır. “Su mekandır” görüşü, bu bölümde detaylı olarak tahlil edilmiştir. Murathan Mungan’ın eserinde özellikle çok sayıda, farklı kimseler tarafından ve çeşitli yerlerde inşa edilmiş çeşmeleri ve hamamları anlatması, su sarnıçları ve su kemerlerinden söz etmesi, tüm bunların birer hikayesinin olması, kitabelerin nasıl yazıldığı gibi detayların izini süren araştırmacı bunlarla ilgili divan şiirin metinlerine, tarihi bilgilere, kişisel tarih anlayışına gitmektedir. Araştırmacı aslında mekan ve su arasındaki ilişkiyi anlatıyormuş gibi görünse de aslında kitabında tarih, mitoloji, şiir sanatı, resim, yazı ile kurgu, haritacılık, kültür araştırmaları gibi pek çok konu etrafında değerlendirmeler yapmaktadır.

“İnsandan Müphem” başlığı altında, Murathan Mungan özelinde, divan şiiri ve insan arasındaki ilişki irdelenmektedir. Divan şiiri nesnesinin erkek olması, yine divan şiirinde aşk üzerine yapılan tanımlamaların günümüz yaygın edebiyat anlayışı dışında söylemler içerisinde verilmesi, araştırmacılar tarafından sürekli tartışılan konulardan birisidir. Divan şiirinde birey yoktur dolayısıyla da bireyin şiirde yaşadıkları /yaşantıları, cinsel tercihleri, beğenileri, algıları ... ile metafor haline gelmesi günümüz algısının dışında bir gelişim göstermektedir. Murathan Mungan divan şiiri geleneğindeki bu boşlukların da farkındadır ve metinlerinde toplumsal cinsiyet söylemlerini divan şiiri söylemleri paralelinde ele alır.

“Suyun Kıyısında Hayat” bölümünde aslında Murathan Mungan metninde su kültürü etrafında gelişen yaşam biçimleri üzerinde durulmaktadır. Meslekler, esnaflar, çalışanlar, hizmet edenler ve hizmet alanlar anlatılır. Mesele biraz daha kapsamlı hale getirilir. Su ile ilgili bir yere gitme biçimleri, su etrafında gelişen gündelik yaşam biçimleri, yeme, içme ile giyme kuşam kültürü, hikayeler, masallar, fallar, anlatılar, yazı, minyatür ve nakkaşlık ile su arasındaki ilişki gibi birçok konu su kültürü ile ilişkilendirilerek ele alınır. Suyun yaşama can vermesi, sadece kültürel açıdan değil, tarihi, ekonomik ve sosyolojik açılardan da ele alınmaktadır.

“Esamisi Gaip Olan” başlığı altında Mungan metninden yola çıkarak su kültürü ve öteki kavramı tartışılmıştır. Bu öteki tanımı, resmi tarih anlayışı dışında kalan her şeyi kapsamaktadır ve dile getirilemeyenlerin bakış açısıyla verilmektedir.

Kitabın son bölümü, “Tasvir-i Lisan” başlığını taşımaktadır. Burada Murathan Mungan’ın *Hamamname* eserindeki dil konusu ele alınmaktadır. Metin çokkathmanlı ve çoğulcu bir yapıda kaleme alınmıştır. Dolayısıyla dil kullanımı açısından da çoğulcu ve çokkathmanlı bir dilden söz etmek mümkündür. Divan şiiri dili, gizli diller ve argo, meslek dilleri gibi metnin dokusuna uyan dil kullanımları araştırmacı tarafından tek tek çıkartılmıştır.

Suyun Hafızası / Postmodern Anlatı ve Gelenek (Murathan Mungan’ın Hamamname’sinde Geleneğin Yasımları) isimli çalışma, alanına hizmet eden önemli bir inceleme araştırma kitabıdır. Çalışma, Murathan Mungan gibi iyi bir yazarın, nitelikli bir eserini konu almakta, divan edebiyatı ile postmodern kurgunun kesişme noktalarını detayları ile tahlil etmektedir. Gelenek, tarihin kurgusallaşması, yenitarihselci bakış açısı çokkathmanlı bir yapıda örneklendirilerek metin bazında tahlili yapılmaktadır. Metnin açık okumaya hizmet eden yapısı ile araştırmacının birikimi ve çalışmaları bir araya gelince sonuçta ortaya önemli bir kaynak eser çıkmıştır denilebilir.